
DE TONEELMAKERIJ

De Toneelmakerij maakt maatschappelijk geëngageerd theater voor jeugd en jongeren, waarbij gereflecteerd wordt op de wereld van nu. Het gezelschap verbindt voorstellingen met de belevingswereld van jonge mensen en vertelt verhalen vanuit veelkleurige perspectieven. Educatieve programma's spelen hierin een belangrijke rol. Het gezelschap gaat met zijn publiek, aan wie de Toneelmakerij vaak een eerste kennismaking met theater biedt, een dialoog aan en creëert een gevoel van saamhorigheid. Daarvoor zet het naast beproefde theaterdisciplines nieuwe en multidisciplinaire vormen in en wordt jong en bewezen talent experimenteerruimte geboden.

De Toneelmakerij houdt onder de nieuw aangetreden artistiek leider, Paul Knieriem, vast aan de koers om niet meer te gaan produceren, maar gedifferentieerder (meer aanbod voor de grote zaal). Omdat de Toneelmakerij hecht aan de culturele canon, zal jaarlijks in de grote zaal een multidisciplinaire klassieker in een hedendaagse bewerking gespeeld worden. Dit gebeurt in coproducties. Aangemoedigd door het succes van De Krijtkring en De Toverfluit de afgelopen jaren, wordt bijvoorbeeld

met Silbersee Figaro ontwikkeld, gebaseerd op de Barbier van Sevilla. Met Circus Treurdier wordt *As You Like It* gemaakt, in samenwerking met Sadettin Kirmiziyüz/Trouble Man komt er een uitvoering van *1001 Nachten* en met dansgezelschap Dox ontwikkelt de Toneelmakerij de voorstelling *Giselle*. Voor deze grotezaalproducties maakt de Toneelmakerij afspraken met ITA en wordt jaarlijks een aantal dagen van de herfst- tot en met de kerstvakantie gereserveerd.

Voor de vlakke vloer en optredens in de klas wordt aanbod ontwikkeld dat letterlijk en figuurlijk dicht op de huid gespeeld wordt. Voor de kleine en middenzalen verstrekt de Toneelmakerij schrijfoopdrachten voor twee nieuwe producties per jaar. Bij het ontwikkelen van nieuwe toneelstukken en het bewerken van klassiekers werkt de Toneelmakerij samen met een aantal schrijvers, onder wie Lowie van Oers, Tjeerd Posthuma, Bodil de la Parra en Esther Duysker. Ook worden jonge schrijftalenten (Tomer Pawlicki en Vera Morina) betrokken, aan wie een ontwikkeltraject op maat geboden wordt. In de klassenvoorstellingen kiest de Toneelmakerij voor urgente en confronterende thema's in een intieme setting. Bij de voorstellingen op locatie wordt interactie met de plek en zijn bewoners gezocht.

De Toneelmakerij biedt ruimte voor experiment en geeft kansen aan een aantal gastregisseurs. Zo zal nieuwkomer Timothy de Gilde begeleid worden als maker voor de grote zaal, rondt Belle van Heerikhuizen een talentontwikkelingstraject af, en wordt aan een aantal regietalenten uit de stal van de Toneelschuur de kans geboden te regisseren voor jeugdtheater. Ook Carmen Lamptey wordt begeleid in het regisseren van een kleinezaalvoorstelling.

De helft van de ongeveer driehonderd voorstellingen die het gezelschap per jaar wil gaan spelen betreft schoolvoorstellingen. De Toneelmakerij kiest in de educatie voor een interdisciplinaire aanpak en biedt de kinderen een totaalervaring, die na het bezoek aan het theater op school en thuis doorloopt. Het gezelschap continueert de succesvolle samenwerking met de Toneelmakerijscholen en gaat nieuwe verbindingen aan binnen het vmbo, mbo en speciaal onderwijs. Met *Mocca* wordt de samenwerking voortgezet.

ADVIES

Artistiek belang

In de aanvraag blikt de Toneelmakerij op een eerlijke manier terug om op basis daarvan de plannen voor de toekomst te formuleren. De toon is optimistisch. Het gezelschap heeft zich na vele ingrijpende veranderingen – een fusie, verschillende bezuinigingen, een reorganisatie en een vertrekkend artistiek leider – goed staande weten te houden. De ingezette koers wordt voortgezet, het gezelschap gaat door met waar het goed in is. De Amsterdamse Kunstraad vindt de plannen wel beknopt omschreven. Sommige zaken worden zo kort aangeraakt dat ze wat abstract overkomen.

De signatuur van Paul Knieriem is goed herkenbaar, maar de kunstraad had graag gezien dat de Toneelmakerij meer ruimte had genomen om de artistieke visie in de aanvraag uit de doeken te doen. Sommige onderdelen van de aanvraag zijn daardoor lastig te beoordelen. De kunstraad constateert dat de focus op taal, zoals in eerdere plannen verwoord door de Toneelmakerij, nog steeds aanwezig is. De keuze voor interessante en passende samenwerkingen geeft een beeld van welke kant het gezelschap artistiek op wil gaan.

De Toneelmakerij geeft op een bevlogen manier vorm aan de eerste kennismaking van kinderen met familievoorstellingen. Het gezelschap kan daarbij bogen op een lange traditie van excellent jeugdtheater, dat oorspronkelijk en eigenzinnig is. Op een succesvolle manier weet de Toneelmakerij maatschappelijke en actuele thema's te vertalen naar de leefwereld van de jeugd. Van de voorstellingen van de Toneelmakerij gaat vaak veel zeggingskracht uit. Met Paul Knieriem aan het roer twijfelt de kunstraad niet aan het vakmanschap van de instelling.

Met het bewerken van klassiekers naar een hedendaagse context, om ze op die manier toegankelijk te maken voor een jong publiek, gaat de Toneelmakerij door op een recent ingeslagen weg. Na De Krijtkring en De Toverfluit zullen in het komende kunstenplan andere werken uit de canon van theater, opera en dans bewerkt en uitgevoerd worden in een coproductie. De kunstraad is te spreken over deze werkwijze en is

nieuwsgierig naar de vier grotezaalproducties. De formule, waarbij intensief wordt opgetrokken met ITA, lijkt de kunstraad succesvol, al is er in de plannen nog geen indicatie gegeven ten aanzien van de inhoudelijke vertaling van de klassiekers.

De kunstraad vindt de keuze om te produceren voor de grote zaal een logische en een grotezaal-ervaring voor kinderen belangrijk. Het gezelschap maakte in het verleden ook voorstellingen in de grote zaal, en de laatste twee grotezaalproducties zijn goed ontvangen. De kunstraad had hierop graag een reflectie gezien, omdat het produceren voor de grote zaal ook een artistieke keuze is. Dat leidt tot een andersoortige voorstelling dan in Theater De Krakeling of in de klas, waar publiek op een andere manier bij betrokken wordt. Het valt de kunstraad op dat de samenwerkingspartners voornamelijk ervaring hebben met het maken voor de kleine en de middenzaal. Het is positief dat de Toneelmakerij op de behoefte aan artistiek hoogwaardig jeugdtheater voor de grote zaal inspeelt, waarmee meer publiek bereikt wordt.

Belang voor de stad

De Toneelmakerij speelt een voortrekkersrol in Amsterdam op het gebied van educatie. Het gezelschap biedt een weloverwogen aanbod dat goed is afgestemd op verschillende doelgroepen. Met schoolvoorstellingen verspreid over Amsterdam worden alle leeftijdsgroepen en niveaus bereikt. Het netwerk van achttien Toneelmakerij-scholen speelt nog altijd een belangrijke rol: met deze scholen heeft de Toneelmakerij een speciale band en ontwikkelt het gezelschap samen op maat gemaakte workshops. De Toneelmakerij vervult hierin een voorbeeldfunctie. De plannen voor het participatieproject TM Amsterdam zijn prikkelend, maar roepen nog wat vragen op over de impact.

Het gezelschap geeft sinds 2019 uitvoering aan het project Alle Kinderen naar Theater. Hiermee bereikt het gezelschap kinderen uit milieus waar theaterbezoek niet vanzelfsprekend is, of waar de middelen ontbreken. Samenwerking wordt hiervoor opgezocht met welzijnsorganisaties, zoals Stichting Spirit, Cordaan en Stichting de Vrolijkheid, onderwijspartners en organisaties zoals de Voedselbank en Stadspas. De kunstraad

is over dit initiatief zeer te spreken. Op enthousiaste wijze neemt de Toneelmakerij verantwoordelijkheid voor deze doelgroep. Met een project als dit toont het gezelschap zijn maatschappelijke relevantie en zijn positie als het enige jeugdtheatergezelschap op naam in de Amsterdam Bis.

In de keten van talentontwikkeling neemt de Toneelmakerij een belangrijke plaats in. Er is aandacht voor de allerkleinsten tot aan de professionals. Het bereik van talentontwikkeling bij de Toneelmakerij is groot: regisseurs worden uitgedaagd om voor de jeugd te maken, maar ook neemt het gezelschap schrijvers en acteurs onder zijn hoede. Uit de plannen komt niet heel duidelijk naar voren hoe de talentontwikkelingstrajecten vorm krijgen en op welke wijze begeleiding wordt geboden. De kunstraad is positief over de schrijverstrajecten op maat en over het creëren van ruimte voor schrijvers met een cultureel diverse achtergrond.

De Toneelmakerij zet in op consolidatie, groei, verbreding en verdieping van haar publiek. Voor dit doel zal de marketingafdeling uitgebreid worden. Een nieuwe, aanvullende functie wordt gecreëerd om met maatwerk gestalte te geven aan 'publiekswerking'. De kunstraad is benieuwd langs welke wegen specifieke doelgroepen benaderd gaan worden en welke rol de publiekswerker hierin speelt.

De Toneelmakerij draagt met het actieve lidmaatschap van de European Theater Convention (ETC) bij aan een waardevol internationaal netwerk. Om buiten Nederland te kunnen spelen vertaalt de Toneelmakerij haartoneelteksten. In Europa is de Toneelmakerij hierdoor een graag gezien gezelschap, omdat het zich een ambassadeur toont voor het bespreekbaar maken van ingewikkelde politieke en psychologische onderwerpen voor de jeugd.

Uitvoerbaarheid

De kunstraad heeft er waardering voor dat de tekorten die ontstonden door de wegvallende subsidie van de provincie Noord-Holland door de Toneelmakerij zijn opgevangen. Eerdere zorgen hierover zijn bij de kunstraad weggenomen.

De Toneelmakerij vraagt 16% meer subsidie aan, wat aanzienlijk is. In de plannen wordt aangegeven dat de stijging is bedoeld om

'producties kwalitatief op peil te houden en een groot en divers publiek te bereiken, wat zich mede vertaalt in de hoge kosten van grotezaalproducties'. De kunstraad onderkent dat de ambitie om voor de grote zaal te produceren hogere kosten met zich meebrengt. De Toneelmakerij is een vrij stabiele organisatie, maar de kunstraad heeft vragen over het invullen van functies binnen de instelling. Het valt namelijk op dat niet alle functies volledig zijn ingevuld. Toch staat het de Toneelmakerij voor ogen het vaste team uit te breiden om de werkdruk op te vangen, en een publiekswerker aan de marketingafdeling toe te voegen. Eerder werd al teruggekeerd naar het werken met afdelingshoofden. Omdat de overhead al vrij hoog is, vraagt de kunstraad zich af, of en waar in de organisatie een personele versteviging nodig is. De kunstraad had graag een reflectie gezien op de mogelijkheid om functies intern anders in te delen, of een kritische blik van de instelling op de activiteiten.

De begroting ziet er realistisch uit, maar met het oog op de voorgenomen schaalvergroting, lijken de gereserveerde middelen voor marketing niet toereikend. Ook andere ambities op bijvoorbeeld het vlak van educatie, zoals experimenteren met nieuwe vormen, installaties en interactieve games, vinden geen vertaling naar de begroting. Het valt de kunstraad op dat er helemaal geen sponsorinkomsten zijn opgenomen, al begrijpt de kunstraad dat de producties van de Toneelmakerij minder aantrekkelijk zijn voor commerciële organisaties. Wel is de kunstraad te spreken over de financiële bijdragen van particulieren en (bedrijfs)fondsen voor Alle Kinderen naar Theater. De onbetaalde inzet van bloggers vindt de kunstraad niet stroken met de Fair Practice Code.

Diversiteit en inclusie

De Toneelmakerij werkt met cultureel diverse casts en in het aanbod van het gezelschap zijn niet-westerse verhalen en perspectieven vertegenwoordigd. Dat is positief, maar de voorstellingen in de grote zaal en in de kleine zaal of op locatie, zijn nu nog te veel gescheiden werelden. Het artistiek tableau voor spelen in de klas en voor de participatievoorstellingen oogt bijvoorbeeld diverser. De kunstraad constateert dat de Toneelmakerij er al mee bezig is, maar zou graag nog meer zien dat

verhalen vanuit een meerstemmig perspectief in de grote zaal belanden. Daar ligt nog een kans voor de Toneelmakerij: diversiteit en inclusie zouden bijvoorbeeld een rol kunnen spelen in de dramaturgie van te bewerken repertoirestukken voor de grote zaal.

Bij het personeel achter de schermen en in het bestuur is nog te weinig diversiteit te zien. Dat constateert de Toneelmakerij zelf ook, maar de constatering wordt niet vertaald naar beleid. De ambities op het gebied van diversiteit en inclusiviteit zijn te vrijblijvend verwoord.

De Toneelmakerij wordt op naam in de Amsterdam Bis 2021-2024 opgenomen.

Huidig	€ 946.322
Huidig 2020*	€ 954.839
Gevraagd	€ 1.102.928
Advies	€ 954.839

*inclusief (eenmalige) 0,9% compensatie nominaal in het jaar 2020
